

Інтерв'ю із заступницею Міністра Мінекономіки щодо ключових змін в Законі про оборонні закупівлі

— *Із набранням чинності з 01.01.2021 року Закон України «Про оборонні закупівлі» (далі — Закон) визнає нечинними Закон України «Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони» та Закон України «Про державне оборонне замовлення», крім положень щодо виконання державного оборонного замовлення на 2020–2021 роки. Як Ви вважаєте, чи готові замовники до таких змін?*

— Насправді необхідність реформування системи оборонних закупівель продиктована часом. Це довгоочікуваний крок як для замовників, так і для постачальників продукції для потреб оборони. Звісно, сподіватись на легкий і безперешкодний перехід від старих до нових правил гри не варто, адже йдеться про зміну системи, яка формувалась щонайменше 20 років.

Впровадження цього Закону також продиктоване необхідністю гармонізації законодавства України у сфері оборонних закупівель з положеннями Директиви 2009/81/ЄС відповідно до Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Хотілося б звернути увагу на те, як розроблявся, обговорювався та редагувався проєкт Закону «Про оборонні закупівлі». **Вперше в історії сектору безпеки і оборони України законотворчий процес відбувався прозоро із залученням усіх ключових зацікавлених сторін.** Ми розробляли Закон на базі відкритого документа, де кожен міг написати свої коментарі. Відпрацьовувалась візуалізація того, як будуть розподілятися і втілюватися повноваження. Усі обговорення були відкритими, а принципи та правки ставали предметом дискусій в одному з підкомітетів Комітету ВР України з питань нацбезпеки, оборони та розвідки.

Замовники усвідомлюють необхідність змін у системі оборонних закупівель, особливо якщо вони мають на меті їх наближення до стандартів НАТО і ЄС, у якості яких не доводиться сумніватись. Однак їх втілення буде справжнім викликом.

— *Відповідно до Закону України «Про оборонні закупівлі» закупівля товарів, робіт і послуг здійснюється державними замовниками відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом. Конкретизуйте, які саме особливості замовникам необхідно враховувати при проведенні закупівель?*

— Так, дійсно, Законом передбачені певні особливості, зокрема, **запроваджено сучасні та удосконалені види закупівель:**

закрита закупівля (закупівля становить державну таємницю);

спрощені торги із застосуванням електронної системи закупівель (під час дії особливого періоду, введення надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ;

не становлять державну таємницю);

спрощений відбір без застосування електронної системи закупівель (як виняток, під час дії правового режиму воєнного стану).

Передбачено застосування і торгів з обмеженою участю відповідно до ЗУ «Про публічні закупівлі», де, зокрема, визначені нові обов'язкові кваліфікаційні критерії оцінки до учасників процедури (наявність учасника відбору в електронному Реєстрі учасників відбору та виконавців державних контрактів; відповідність вимогам щодо захисту інформації; підтвердження учасником відбору можливості виконати вимоги до державного гарантування якості та безпечності поставок; вимоги щодо системи менеджменту якості).

Запроваджено нові критерії оцінки пропозицій учасників закупівель, такі як рівень забезпечення життєвого циклу (гарантійне та сервісне забезпечення), вартість життєвого циклу, локалізація виробництва та коефіцієнт ефективності.

При цьому слід зауважити, що, **на відміну від старої системи закупівель продукції оборонного призначення за державним оборонним замовленням, усі види запроваджених Законом процедур закупівель є конкурентними, навіть ті, що проводяться таємно.** Окрім лише тих випадків, коли відбувається закупівля в єдиного постачальника, яка матиме окреме, ретельне регулювання, щоб мінімізувати корупційні ризики.

Крім того, у замовників залишаються опції застосовувати відкриті торги та закупівлі за рамковими угодами, а також переговорну та нагальну переговорну процедуру закупівлі згідно з Законом про публічні закупівлі.

— *Які Ви вважаєте ключові зміни передбачено новим Законом про оборонні закупівлі для замовників та учасників?*

— Ці зміни докорінні і найголовніше в них те, що Закон забезпечує відкритість процедур оборонних закупівель, суттєво підвищує прозорість їх планування, вводить дієвий демократичний цивільний контроль і нагляд. Для цього замість закритого Реєстру виробників продукції, робіт і послуг оборонного призначення, закупівля яких становить державну таємницю, запроваджується відкритий реєстр та конкурентні процедури під час

всіх видів закупівель.

Також **передбачається скасування існуючої непрозорої системи ціноутворення за розрахунково-калькуляційними матеріалами**, яка породжує численні суперечки між замовником і постачальником у ході погодження ціни продукції, які останнім часом все частіше стають предметом судових розглядів. На зміну їй прийде нова, яку має розробити Кабінет Міністрів України і ввести в дію підзаконними актами. Ідеться про перехід до стимулюючого ціноутворення із фіксованою ціною контракту, у якій постачальники зацікавлені в інвестиціях у власне виробництво та оптимізацію процесів, тоді як існуюча система, навпаки, часто призводить до штучного підвищення собівартості продукції.

Закон закладає реформу якості озброєння, техніки та товарів оборонного призначення через створення системи державного гарантування якості. Ще одне нововведення — **впровадження в оборонні закупівлі поняття локалізації виробництва**. При закупівлі імпортованих товарів перевага буде віддаватися тим постачальникам, які частково розмістять виробництво в Україні. Вперше буде законодавчо захищено національного виробника — йому віддається цінова перевага до 10 % порівняно з імпортом.

— *Законом введено нові поняття «державне гарантування якості», «план якості», «Уповноважений орган з державного гарантування якості», «вартість життєвого циклу товарів, робіт і послуг оборонного призначення». Як Ви вважаєте, нововведення внесуть позитивні зміни в проведення ефективних оборонних закупівель?*

— Очікування від Закону великі. Серед них, крім конкуренції, і підвищення якості оборонної продукції. Схвалений Закон закладає підґрунтя для успіху та є першим великим і необхідним кроком для змін у системі оборонних закупівель, наближення їх до стандартів НАТО та ЄС. Запровадження системи державного гарантування якості продукції має на меті суттєво підняти ефективність оборонних закупівель.

Передбачається поступовий перехід до державного підтвердження якості продукції на основі підходів, що використовуються у відповідних стандартах НАТО. Постійний і проміжний контроль військовими представниками усіх ланок виробництва, які призводили до корупційних ризиків, планується поетапно замінити на систему сертифікації якості продукції та оцінювання наявної на виробництві системи менеджменту якості.

— *Як застосовуватимуть критерії оцінки пропозицій учасників закупівель відповідно до новоприйнятого Закону?*

— Законом вводиться система критеріїв відбору постачальників не лише за ціною продукції, але й за збалансованою системою з урахуванням вимог до менеджменту якості, вартості життєвого циклу товару, співвідношення ціна-якість та відповідності вимогам замовника.

Так, державний замовник обирає один або декілька серед таких критеріїв оцінки пропозицій учасників процедур закупівель:

ціна;

ціна разом з іншими критеріями оцінки (питома вага ціни у складі критерію не може бути нижчою ніж 60 відсотків), зокрема: умови оплати; строк виконання; рівень забезпечення життєвого циклу (гарантійне та сервісне обслуговування, утилізація тощо); локалізація виробництва (питома вага цього критерію не може бути нижчою ніж 25 відсотків);

вартість життєвого циклу.

Державний замовник може додатково застосовувати такі критерії:

рівень експлуатаційних витрат;

проходження державних та інших випробувань або факт прийняття державним замовником на озброєння;

наявність сертифікованої системи менеджменту якості;

наявність сертифікатів відповідності вимогам стандартів НАТО (AQAP) за раніше виконаними учасником відбору протягом попереднього календарного року державними контрактами (договорами);

якість виконання раніше укладених аналогічних контрактів та договорів;

план якості;

коефіцієнт ефективності;

графік поставки (із зазначенням ризиків).

— Абзацом п'ятим пункту 11 розділу XI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону Кабінету Міністрів України доручено у шестимісячний строк з дня опублікування цього Закону внести на розгляд Верховної Ради України законопроект про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо **звільнення від оподаткування державних замовників у сфері оборонних закупівель при здійсненні закупівель у спеціалізованих організацій**, що здійснюють закупівлі для потреб оборони. Чи враховує така норма вимоги Регламенту Верховної Ради України та чи не спричинить це нових колізій у законодавстві?

— Колізій тут немає, у Законі просто є розпорядча норма для Кабінету Міністрів розробити і подати відповідний нормативно-правовий акт. Яким буде цей нормативно-правовий акт,

це вже інше питання.

Законодавча процедура визначена Регламентом Верховної Ради України та починається з внесення суб'єктом законодавчої ініціативи законопроекту до Верховної Ради. Кабінет Міністрів наділений усіма необхідними повноваженнями для реалізації завдань, визначених Законом. Виконання такого завдання не порушує вимоги Регламенту до законодавчої процедури.

Тепер щодо змін, які необхідно внести до деяких законодавчих актів щодо звільнення від оподаткування. Ідеться про закупівлі товарів, робіт і послуг оборонного призначення за імпортом через міжнародні спеціалізовані організації. Зважаючи, що на такі закупівлі дія Закону не поширюється, Законом визначені виключні випадки для їх здійснення, а саме:

коли учасники відбору, які є вітчизняними суб'єктами господарювання, не мають можливості здійснити постачання товару та/або виконати роботи, та/або надати послуги оборонного призначення;

коли цінова пропозиція міжнародних спеціалізованих організацій, їх представництв є нижчою на 10 і більше відсотків від цінних пропозицій вітчизняних суб'єктів господарювання.

Вказана норма передбачена з метою створення умов для гарантованого забезпечення потреб оборони і безпеки, звільнення від оподаткування операцій з постачання товарів, робіт і послуг оборонного призначення через міжнародні спеціалізовані організації та має на меті здешевлення таких закупівель та спрощення їх оформлення на митній території України.

Слід зазначити, що більшість запроваджених у Законі положень (норм) є абсолютно новими та створюють передумови для наближення України до сучасних світових стандартів. Але надзвичайно важливо, щоб усі положення, закладені в Закон, були якісно реалізовані через підзаконні акти Уряду, що визначать процеси в деталях.

— Редакція журналу «Радник в сфері державних закупівель» щиро дякує за інтерв'ю та за те, що Ви змогли донести деякі ключові та цікаві аспекти здійснення оборонних закупівель замовниками вже з 01.01.2021 року!

Крім того, звертаємо увагу, що на порталі RADNUK.COM.UA є безліч корисних аналітичних та практичних матеріалів:

[18 розділів](#) з практичними матеріалами, які цілком охоплюють специфіку закупівель;

[окремий розділ](#), у якому розміщено поділ на галузі закупівель;

[зразки документів](#), які необхідні в роботі замовникам та учасникам сфери публічних

закупівель;

правова база, яка включає в себе листи, роз'яснення, накази, Закони, консультації контролюючих органів;

розділ «Інструменти», у якому зібрані всі корисні модулі та інструменти, що використовуються для аналітики у сфері публічних закупівель;

розділ «Питання-відповідь», у якому проходять консультації в режимі 24/7.